

Проф. др Јон Лелеа

Учитељски факултет Београд – Наставно одељење Вршац
Висока школа струковних студија за образовање васпитача
Вршац

UDK: 371.95

ISSN 1820 - 1911, 14 (2008), p. 365-371

УЛОГА И ПОДРШКА РОДИТЕЉА У ИДЕНТИФИКАЦИЈИ И РАЗВОЈУ МУЗИЧКИ ДАРОВИТЕ ДЕЦЕ

Резиме: *Постоји једна готово апсолутна сагласност, како међу психолозима, тако и међу музичким педагозима, да се музичка даровитост, поготово уколико су услови у породици оптимални, манифестује знатно раније од надарености из других области. Породица, као примарна друштвена заједница, представља први фактор успеха у откривању и развоју даровитости. Циљ овог рада је да се помогне родитељима да препознају „музички таленат“ код свог детета како би му омогућили оптимални развој музичких способности. Када се ради о подршци коју музички даровитима пружа породица, онда уочавамо три битне етапе: откривање, подршка и усмеравање музичког талента. Родитељи имају једну од најважнијих и примарних улога у процесу идентификације и развоја музички даровите деце.*

Даровитост, као део укупног развоја, захтева подстицање и подршку која мора бити благовремена, адекватна и довољно садржајна као би се потенцијалне природне могућности детета развиле до највишег могућег степена.

Родитељи много могу да помогну детету у развоју надарености уколико знају да осмисле активности да то детету буде интересантно и да не доживи као принуду. Најлакше се то реализује кроз музичку игру, избор музичких играчака, организован рад у адекватним установама (музичке радионице, школице музички обдарених, ниже музичке школе и слично). На тај начин се код детета развија унутрашња мотивација која постаје даљи покретач самосталних и креативних активности.

Кључне речи и синтагме: *породична клима, родитељи и надарено дете, откривање музичке даровитости, подршка и усмеравање, мотивација.*

Рана идентификација музикалности је једна од најбитнијих одлика музичке даровитости (Лелеа, 1995, стр.149-151). Данас је утврђено да је музикалност, условљеност међусобног дејства наслеђа и повољних срединских "макро" и "микро" фактора.

Истраживачи су одавно констатовали да од свих видова надарености, међу првима се јавља „музички таленат“, дакле много пре него што дете пође у школу.

О музичкој даровитости говоримо када појединци испољавају виши ниво музичких способности пред својим вршњацима: осећај ритма, музичку меморију, вокалну или инструменталну репродукцију итд. Музички таленат није један таленат, већ хијерархија талената који се гранају у оквиру музичке свести.

Према **Renzulli**-ју (Renzulli, J.S., 1986, pp. 53-92), надареност је дефинисана као организација три карактеристична својства: *натпросечне способности*, *испуњавање задатака* и *креативности*, која, по мишљењу музичких педагога, са малим корекцијама могу да се примене и за идентификацију музичке даровитости у кругу породице.

Прва особина, *натпросечне способности*, се манифестује код деце на раном узрасту, то јест код оних који лако препознају ритмичке и мелодијске мотиве, фразе и целине у извођењу одраслих па их после и сами са лакоћом понављају. *Испуњавање задатака* се односи на активно слушање музике у кругу породице као и на репродуктивне способности музичких дела, а *креативност* на стваралачке способности на овом узрасту.

Нема сумње да музички даровитој деци треба обезбедити породичну климу за развијање и испољавање музичких способности много раније, него из других области. Према неким истраживањима, 50% испољавања музичких способности могу се идентификовати до четврте године живота, а чак 80% до осме године (Лелеа, 1995, стр.149-150).

Поред диспозиција детета, пресудан фактор у идентификовању и развој даровитих представља и културно-социјална средина у којој се дете развија. Након идентификације музички даровитих, мора се утврдити систем (стратегије) и смер вођење даровитих, што је првенствено задатак породице, предшколске установе и школе.

Међу значајним чиниоцима „фамилијарне средине“ који директно утичу на развој личности детета у целини, па самим тим и развој надарености, посебно се указује на карактеристике породичних односа и понашања родитеља према деци.

Слушајући музику у кругу породице, дете је у прилици да развија способност запажања, најпре разлика у висини тонова, јачини, дужини и боји. Временом оно запажа и промене у ритму, различитост мелодијских тонова и расположења – карактер музичког дела.

С обзиром да овај рад говори о улози и подршци породице музичкој надарености, из овога произилази да родитељи представљају примарни фактор у препознавању даровитих и креирању оптималних услова за развој музичких диспозиција. Када се ради о подршци музички даровитим коју пружа породица, онда уочавамо три битне етапе: *откривање, подршка и усмеравање музичког талента*. Свака етапа је веома битна и директно утиче на брзину и квалитет музичког развоја као и на реализацију високог нивоа музичких способности.

На развој музичке даровитости у кругу породице, утичу и други фактори међу којима је веома битно развијање унутрашњег самопоуздања које се темељи пре свега на родитељској љубави, подршци у породици, и унутрашњој мотивацији „музичког талента“.

Искуства везана за узвишен приступ родитеља музичкој даровитости и резултати истраживања указују на специфичан однос у коме се посматрају и развијају таленти. У склопу тога, у стручној литератури све се више наглашава улога родитеља у раном откривању и стварању подстицајних услова за развој музичке надарености код деце, као интегралног дела укупног развоја личности детета.

То представља додатни разлог да се откривање музички даровитих од стране родитеља путем посматрања остварује лонгитудинално од породице и предшколске установе до факултета.

Посматрање као основа идентификације музички даровитих од стране родитеља има више филозофску полазну тачку у антрополошком смислу. Родитељско откривање даровитих данас би требало да се базира на тимском раду који сачињавају: родитељ, психолог, музички педагог. Овакав приступ проблему даровитости даје могућност да родитељ постане више објективан према свом детету а истовремено би био додатно стимулисан да се и сам квалификује за основне облике објективног посматрања и разумевања даровитости.

Подршка развоју музички даровитих у породици и нижим разредима основне школе је данас од велике важности. Постоји све више музички даровитих ученика, и због повећаног стандарда, технологије и броја основних музичких школа. Схватања о природи музичких способности развила су се, углавном, у два различита јасно дефинисана правца. Једна група схватања, која можемо окарактерисати као елементаристичка, аутомистичка и мозаичка, по својој природи сагледава музичку способност као суму извесног броја релативно независних својстава, од којих свако може да буде изражено у различитим степенима. Ово гледиште заступају, углавном, амерички музички психолози и по њему појединац може поседовати извесне видове музичких способности, а друге не.

Становиште о специфичним елементима у музичким способностима придају преовладајући значај сензомоторним атрибутима, које идентификује анализом, а затим их мери и проучава. Овај правац разликује три основна вида високе музикалности:

1) интелектуални вид, који одликује осећај висине, интензитета и боје и музичко памћење.

2) афективно-естетски, који подразумева доживљавање музике и

3) креативности, чија је првенствена одлика креативна имагинација. Код деце код које није дошло до ране диференцијације високих способности, али се испољавају високе опште способности, сматра се да није потребна идентификација већ је довољно њихово препознавање. У овом случају, оно што родитељи могу да чине своди се, углавном, на следеће две ствари: прво, да стварају услове који омогућавају нормалан развој личности и способности, друго, да будно прате процес диференцијације тих способности.

Обавеза школе, а самим тим и учитеља, је и да обезбеди адекватно школовање натпросечних и даровитих путем престижне наставе и других иновативних поступака.

Све ово намеће боље оспособљавање и стручно усавршавање наставног кадра, осавремењавање наставних планова и програма из предмета Музичка култура, као и добар избор и стимулисање успешних и креативних наставника.

Родитељи могу и сами битно да утичу на развој музичких талената, нарочито ако и сами имају довољно

музичког знања. Међутим, у неким ситуацијама и код оваквих родитеља, у искреној намери да помогну у афирмацији даровитих, веома се често дешавају грешке, које могу бити разлог незадовољства и неуспеха музичког талента. Такав утицај може бити оптерећен личним неуспехом родитеља, жељом за брзим успехом или недостатком знања о смислу музичке надарености.

Сарадња родитеља и просветних радника представља битан елемент подршке и подстицања музичког талента, како у контексту предшколског и нижешколског образовања тако и у контексту похађања ниже музичке школе.

Карактеристике овог узраста су специфичне, деца су у пуном развоју, траже посебан приступ, занимљив садржај наставног предмета и уџбеника који ће задовољити њихове потребе за истраживањем и изражавањем.

Музичка акцелерација представља брже напредовање ученика, јер даровита деца уче много брже и ефикасније од просечне и треба им омогућити напредовање у складу са њиховим музичким способностима.

Музичко *стваралаштво* укључује бројне компоненте, а највише се ослања на *дечију машту*, која је веома покретљива и жива и манифестује се у потреби за игром, причањем, импровизацијом. Музичко стваралаштво на овом узрасту највише се остварује у корелацији са другим наставним предметима, али се не може (и не сме!) свести само на то. Настава музичке културе подразумева све наведено, али моделовано према узрасту, педагошким и социјалним захтевима, које намеће друштво и васпитно-образовни систем.

Повремено, за даровите ученике могу се организовати, у одређене дане, посебно обрађени програми, који у себи садрже посебно изабране делове програмских музичких садржаја. Своја интересовања и склоности музички таленти могу остварити путем обогаћених програма у оквиру рада разних других институција и центара културе, стручних, културних и уметничких друштава, универзитета, лабораторија итд.

Музички даровити ученици, подстакнути другачијом организацијом и применом одговарајућих дидактичких метода и поступка, развијају успешније радне навике, стичу позитивне ставове према учењу и раду уопште. Скраћивање периода

редовног школовања за музичке даровите није само могуће, већ и пожељно.

На основу резултата емпиријских истраживања већег броја аутора, код нас и у свету, дошло се до становишта да рад са даровитом децом у породици и школи може имати више облика.

Да би музички таленти били подстакнути и код њих се створиле радне навике, већи број аутора предлаже *поштовање одређених принципа*:

- пружити могућност талентима да што чешће решавају сложене музичке садржаје и при том доживе успех и радост у раду;

- показати даровитима да њихове „необичне“ идеје имају своју вредност те се према њима треба односити с поштовањем;

- стварати што више могућности за учениково истраживање и откривање с циљем задовољавања мотива радозналости;

- обезбедити одређене период када се ученички рад не процењује и оцењује, јер страх од неуспеха кочи, инхибира даровитост и музичку креативност.

Уз помоћ стручњака (психолози, музички педагози), који су једини у могућности да изврше објективну идентификацију даровитих, музичке таленте треба усмерити у адекватне установе за таленте. С обзиром на чињеницу да се у неким случајевима заиста могу приметити јасни знакови високих посебних способности, свакако да ће тада бити упутна и њихова рана идентификација и на њој засновано рано укључивање те деце у посебан образовни програм, јер је оно што могу чинити сами родитељи углавном недовољно.

Литература:

- Ивић, И., Пешикан, А., Јанковић, С., Кијевчанин, С., (1997): *Активно учење*, Београд, Институт за психологију.
- Квашчев, Р. (1981): *Психологија стваралаштва* (стр.42-47), Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.

- Лелеа, Ј., (1995): *Даровитост на предшколском и млађем школском узрасту*: стр.148-153, Вршац, Зборник 1, Виша школа за образовање васпитача.
- Марковић, Радош Ксенија (1998): *Психологија музичких способности* (стр.38-76), Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.
- Вујовић М., Марјановић Д., Стојаковић, С. (2002): *Даровити ученици* (стр.56-60), Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.
- Renzulli, J.S. (1986): *The Three-Ring Conception of Giftedness: a developmental model for creative productivity*, in: R.J. Sternberg & R.J. Davidson (Eds.), *Conceptions of giftedness*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 53-92.

Jon Lelea, PhD

Teacher Training Faculty, Belgrade – Teaching Department, Vrsac
Preschool Teacher Training College, Vrsac

**The Role and Support of Parents in
Identification and Development of
Musically Gifted Children**

Abstract: There is almost absolute agreement, both with psychologists and among musical pedagogues, that musical giftedness is manifested significantly earlier in comparison with giftedness in other fields, especially if the family conditions are optimal. Family, as primary social unit, represents the first factor of success in identification and development of giftedness. The aim of the paper is to help parents to recognize “musical talent” of their child in order to facilitate optimal development of musical abilities. When it comes to the support offered by a family to the musically gifted, we can notice three significant stages: identification, support and guidance of musical talents. Parents have one of the most important and primary roles in the process of identification and development of musically gifted children.

Giftedness, as a part of comprehensive development, demands encouragement and support which have to be timely, adequate and sufficiently enriched so that the potential natural abilities of a child could reach its highest level.

Parents can offer a great deal of help to a child in the development of giftedness if they know to design activities in such a way that they are interesting to a child and not understood as a something enforced on them. Least complicated way of accomplishing this is through musical game, choice of musical toys, organized work in adequate institutions (musical workshops, musically gifted schools, primary musical schools, etc). This is the way to develop intrinsic motivation with children which becomes further incitement of independent and creative activities.

Key words: family climate, parents and a gifted child, musical giftedness identification, support and guidance, motivation.